

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”

Автор на дисертационния труд: Биляна Бойкова Йорданова

Тема на дисертационния труд: Парични нагласи, финансова локализация на контрола и копинг стратегии в икономическото поведение на младежите.

Член на научното жури: доц. д-р Даниела Христова Тасевска, преподавател в катедра „Психология”, при ВТУ „Св.св. Кирил и Методий”

Получени материали: дисертационен труд.

Дисертационният труд е разработен в катедра „Психология”, към ФФ на ЮЗУ „Неофит Рилски” под научното ръководство на доц. д-р Р. Попова. Дисертацията е оформена на 131 стандартни страници компютърно набран текст и е композирана в Увод, три основни глави с подглави, Изводи и Заключение, Приноси, Литература и Приложения.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научен и научно-приложен аспект.

През последните години в РБългария се наблюдава нестабилна икономическа ситуация. Този факт се отразява неблагоприятно на нагласите на младите хора към финансовото им състояние, тъй като резултира в преживяване на финансов стрес, а понякога е предпоставка и за неадекватно икономическо поведение по отношение на наличните доходи и осъществяваните разходи. Оттук се предпоставя и повишения научно-изследователски интерес към посочения социалнопсихологически проблем.

В своя **Увод** Биляна Йорданова дискутира в дълбочина необходимостта от научно изучаване на взаимовръзката актуална икономическа ситуация, финансова локализация на контрола и стратегии за справяне при представители на младежката популация. Осъществена е аргументирана заявка относно теоретико-приложно изследване на когнитивните убеждения за финансови очаквания и последващ вътрешен и външен контрол на лица в младежка възраст. На тази база е обусловена и значимостта на дисертационната разработка.

2. Степен на познаване на състоянието на проблема и творческа интерпретация научните концепции по него.

В сектора „Използвана литература” на дисертационния труд са представени общо 199 източника, 8 от които са на кирилица, 191 на чужд език. В основната си част те са пряко свързани с предметната област на дисертацията и илюстрират информираността и компетентността на докторантката по поставения на научно обсъждане проблем.

В своето теоретично изложение Йорданова прави задълбочен обзор на широк кръг постановки, интерпретиращи както теоретико-аналитично, така и теоретико-емпирично проблемът за паричните нагласи и произтичащите от тях възможности за саморегулация, по отношение външния и вътрешен локус на контрол и изградените стратегии за справяне в икономическото поведение на младежи. На обстоен анализ са са поставени въпроси идентифициращи релационните обвързаности между парите като социалноикономически феномен и икономическото поведение, като психологически фактор в себеизявата на личността в младежка възраст. Разпознати са рискови фактори при младежката общност, които формират една компенсаторна тенденция в икономическото поведение, а именно генерализирани финансови очаквания сред

младежите, очертаващи консуматорският тип мислене и поведение. На тази основа е представен и концептуален модел от социални компетенции, който да послужи като вътрешен мотиватор за справяне с финансовите затруднения етапа на младежката възраст. Същият представлява логическо следствие от извършения върху теоретичните постановки интерпретативен анализ и обуславя дизайна на емпиричното психологическо изследване.

3. *Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд и посочените автори приноси.*

Избраните в конкретната методика инструменти са релевантни на хипотезите, целите и задачите на дисертационната разработка: Въпросник на Фърнхам А. „Убеждения и поведение по отношение на парите”, Въпросник на финансовата локализация на контрола на Levenson, N., Модифициран вариант на въпросник на Folkman, S., Lazarus, R.S., измерващ стратегиите на поведение в сложна икономическа ситуация със стресогенен характер, адаптиран в изследването за български условия.

В Глава трета са представени сериозни статистически анализи на данните от изследваните групи, въз основа на които Биляна Йорданова прави психологичния анализ на особеностите, диференциалните характеристики и структурата на паричните нагласи, както и анализ на идентични параметри, отнасящи се до избраните емпирични променливи, а именно финансовата локализация на контрола и копинг стратегиите в сложна икономическа ситуация.

В интерпретативен план е очертана прогностичната сила на откритите съдържателни особености изследваните интра и интерпсихични феномени, които разкриват очертаните в хипотезите на емпиричното изследване зависимости между „явлението-фактор” и „явлението-резултат”. На тази база докторанта Йорданова извежда констатации за паричните нагласи в младежка възраст, които цитирам „отразяват различни аспекти в отношението на младежите към икономическата действителност” и изгражда своеобразен личностен профил, базиран на четири измерения на паричните атитюди, които формират крайно полюсни поведенчески реакции в сложна икономическа ситуация. Полиаспектно докторанта анализира в качествен аспект и през математико-статистически анализ получените данни и обобщава съобразно издигнатите хипотези значими диференциално- психологически особености на финансовата локализация на контрола и съществуваща във вътрешната структура на Аз-а когнитивна компонента, която е предиктор за финансово благополучие.

4. *Научно-приложни приноси на дисертационния труд.*

След запознаване с теоретичния и емпиричен анализ в дисертационния труд на Биляна Йорданова, то считам че в него са постигнати следните по-важни приноси, които категоризирам като научно-приложни:

- ✓ Установен е сложен по своята социална значимост проблем на младежко поведение в сложна икономическа ситуация;
- ✓ Изработен е инструментариум за емпирично изследване на паричните представи и отношението на младежите (в личностен и общностен контекст) към парите.
- ✓ Разпознат е психологически механизъм за анализ и коригиране на неблагоприятно икономическо поведение в младежка възраст.
- ✓ Документирана е съдържателна структура на видовете финансова локализация на контрола, при влияние на конкретни социално изразени рискови фактори;

- ✓ Изградена е надеждна методика и са получени валидни данни за диагностициране на копинг стратегии в икономическото поведение на младежите;
- ✓ Потвърдена е хипотетичната обвързаност между установени индивидуални различия, използваните стратегии за справяне в кризисна икономическа ситуация и признаците пол, семеен статус, образователен ценз и финасова доходност на младежката популация.

5. Мнения, препоръки и бележки.

- в увода на дисертацията съдържателно е очертан конкретен проблем, без да е презентирана изследователска цел на цялостното теоретико-емпирично изследване.
- липсва автореферат;
- не е представен списък с публикации по дисертационния труд.

Заклучение:

Давам своята положителна оценка на дисертационния труд на Биляна Бойкова Йорданова, като вземам в предвид съдържащите се в него научно-приложни приноси и демонстрираните задълбочени познания в изследваната психологическа област. Предлагам на докторанта Йорданова да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор”.

10.10.2012 г.
гр. В. Търново

Член на жури:
доц. д-р Даниела Тасевска